

10 KROKOV K MODERNÝM BUDOVÁM

Budovy sú strategickou infraštruktúrou krajiny. Trávime v nich 90 % času, spotrebúvajú 40 % energie, sú zodpovedné za 36 % emisií CO₂ v EÚ a zásadne vplývajú na znečistenie ovzdušia. Budovy svojou kvalitou taktiež ovplyvňujú produktivitu ľudí a ich zdravie. Slovenské domácnosti zároveň patria medzi tie, ktoré v rámci EÚ dávajú za energie najväčší podiel zo svojich príjmov. Viac ako 75 % budov možno považovať za energeticky neefektívne s významným potenciálom na úsporu energie. Väčšinu zemného plynu (až 57 %) spotrebujeme na Slovensku práve v budovách. Kvalitná obnova budov je kľúčovým nástrojom nielen k dosiahnutiu našich klimatických a energetických cieľov, ale hrá dôležitú úlohu v riešení energetickej krízy a odklone od fosílnych palív.

Aj napriek tomu, že sú budovy prevažne súkromným vlastníctvom, ich významný vplyv na fungovanie celej spoločnosti je dôvodom, prečo by mala byť kvalita obnovy a výstavby budov verejným záujmom. Budovy, ako strategická infraštruktúra krajiny si zaslúžia rovnakú pozornosť vlády a odborníkov, ktorí tvoria verejné politiky, ako výstavba diaľnic, energetických zdrojov, dôchodkový systém či vzdelávanie. Rýchlosť reakcie a výška alokácie na riešenie energetickej krízy (cenové stropy v miliardách eur) taktiež dokazujú možnosti, ktoré majú predstavitelia vlády pri riešení výziev, ktorým kladú vysokú prioritu.

Moderné Slovensko potrebuje moderné budovy. Moderné budovy potrebujú moderné politiky. V tomto dokumente popisujeme tri základné horizontálne princípy a sedem konkrétnych krokov v oblasti verejných politík, ktoré pre nasledujúce roky považujeme za najkľúčovejšie na to, aby obnova a výstavba budov na Slovensku urobila zásadný krok vpred.

10
KROKOV

HORIZONTÁLNE PRINCÍPY →

1 Systémové riešenie energetickej krízy

VÝZVA

Problém vysokých cien energií slovenská vláda dočasne vyriešila celoplošným zastropovaním, v prípade domácností, s takmer najnižším nárastom cien v EÚ. Absencia čo i len malého cenového impulzu však nemotivuje vlastníkov budov realizovať opatrenia na zníženie spotreby energií a problém vyšších cien energií sa len odsúva. Dlhodobé cenové stropy, ktoré prakticky dotujú spotrebu, sú pre štátny rozpočet neudržateľné a je preto nutné očakávať, že raz skončia. Ceny energií postupne klesajú, ale pravdepodobne neklesnú na predkrízovú úroveň. Domácnosti, ako aj samosprávy či firmy môže čakať budúci rok alebo ďalšie roky cenový šok. Väčšinu budov na Slovensku pritom možno považovať za energeticky neefektívnu a potenciál na úsporu energie je z pomedzi všetkých sektorov v budovách najvýznamnejší.

RIEŠENIE

Čas, ktorý sme si kúpili zastropovaním cien energií je nutné využiť na podporu opatrení, ktorých cieľom je zníženie potreby energie v našich rodinných či bytových domoch, budovách škôl, úradov, a podobne. Jednorazové investície do úsporných opatrení zabezpečujú kontinuálne zníženie spotreby energií a výdavkov každý ďalší rok, zatiaľ čo náklady na cenové stropy predstavujú každoročný výdavok pre štátny rozpočet.

- ✓ Dôsledne uplatňovať princíp prvoradosti energetickej efektívnosti, ktorý je súčasťou Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o riadení energetickej únie a opatrení v oblasti klímy.
- ✓ Zabezpečiť, aby v hlavných strategických dokumentoch (Dlhodobá stratégia obnovy budov a Integrovaný národný energetický a klimatický plán – NECP) bolo znižovanie spotreby energie, zvyšovanie energetickej efektívnosti a zvyšovanie podielu OZE (v tomto poradí) kladené na prvé miesto.
- ✗ Nepodporovať nové projekty na využívanie fosílnych zdrojov z verejných prostriedkov.

2 Podpora kvalitných riešení obnovy a výstavby z verejných zdrojov

VÝZVA

Verejné prostriedky by mali byť využité čo najefektívnejšie aj pri podpore obnovy alebo výstavby budov. Nastavenie podporných programov alebo výziev by malo žiadateľov o príspevok motivovať k obnove alebo výstavbe, ktorá ide nad rámec zákonných povinností a v súlade s energetickými či klimatickými cieľmi, ktoré sme si ako krajina stanovili.

RIEŠENIE

Nastavenie podporných programov či výziev by malo umožňovať komplexné riešenia a motivovať k realizácii kvalitnej a komplexnej obnovy či výstavby budov (napr. v súlade s **kritériami BPB**), ktorá zahŕňa predovšetkým kvalitné zateplenie budovy, využitie obnoviteľných zdrojov energie, aplikáciu opatrení na adaptáciu na zmenu klímy a opatrení na zabezpečenie kvality vnútorného prostredia v budove. Výška podpory by sa mala odvíjať od dosiahnutej úrovne energetickej efektívnosti a udržateľnosti budovy.

3 Rezortná spolupráca v oblasti budov

VÝZVA

Kompetenčne sú budovy roztriešené minimálne medzi päť štátnych inštitúcií: Ministerstvo dopravy, Ministerstvo hospodárstva, Ministerstvo životného prostredia, Ministerstvo financií a Úrad pre územné plánovanie a výstavbu. Implementáciu veľkých podporných schém vykonáva taktiež Slovenská agentúra životného prostredia a Slovenská inovačná a energetická agentúra, podporu obnovy bytových domov dlhodobo zastrešuje Štátny fond rozvoja bývania a svoju úlohu zohráva aj Environmentálny fond. Takáto roztriešenosť kompetencií a podpory spôsobuje neefektívnosť a nekoordinovaný prístup.

RIEŠENIE

Budovy sú strategickou infraštruktúrou krajiny. Potrebujú efektívnu medzirezortnú koordináciu a vo viacerých oblastiach jednotný zastrešujúci prístup.

- ✓ Potrebný nový impulz môže priniest' vytvorenie medzirezortnej komisie na úrovni ministrov, úradu vládneho splnomocnenca či parlamentnej komisie.
- ✓ Jednotný prístup v rámci podporných politík navrhujeme zabezpečiť zriadením jednej zastrešujúcej agentúry na podporu obnovy a výstavby budov, ktorá by mala na starosti prípravu a implementáciu všetkých podporných nástrojov.

**KONKRÉTNE
KROKY** →

4 Dlhodobá a efektívna podpora obnovy rodinných domov

VÝZVA

Potenciál obnovy rodinných domov na Slovensku je obrovský. O obnovu svojich domov majú domácnosti záujem, avšak významnou bariérou je nedostatok finančných možností. V súčasnosti sa podpora obnovy rodinných domov začala vo veľkom realizovať novovytvoreným nástrojom „Obnov dom“ z Plánu obnovy. Najdôležitejšou výzvou pre segment rodinných domov je tento program zefektívňovať, skvalitňovať a zabezpečiť prostriedky na poskytovanie podpory aj po roku 2026.

RIEŠENIE

- ✓ Zabezpečiť stabilitu podmienok poskytovania podpory a zaviesť kontinuálne výzvy na podávanie žiadostí (opak štart-stop systému krátkych výziev).
- ✓ Zabezpečiť dostatočné kapacity a systém na efektívne a rýchle spracovanie a vyhodnocovanie žiadostí, uzatváranie zmlúv a vyplácanie dotácie (na všetky úkony musí byť garantovaná a jasná lehota).
- ✓ Nastaviť podmienky poskytovania podpory tak, aby motivovali a zabezpečovali kvalitu obnovy.
- ✓ Nastaviť efektívne fungovania podpory rýchlych opatrení pre nízko príjmové domácnosti (ObnovdomLight).
- ✓ Zabezpečiť financovania po roku 2026 (po ukončení Plánu obnovy), napríklad z výnosov z predaja emisných povoleniek, z Modernizačného alebo Sociálno-klimatického fondu.

5 Podpora kvalitnej obnovy bytových domov

VÝZVA

Z celkového počtu bytových domov prešlo obnovou už približne 75 %. Nedostatkom je však nízky záujem a možnosť realizovať nadštandardné a komplexné riešenia, či problém s pripájaním obnoviteľných zdrojov energie. Výzvou budú tiež opakované obnovy bytových domov, ktorých obnova prebehla v prvej vlne a nedostatočne.

RIEŠENIE

- ✓ Zjednodušiť a nastaviť systém na zavádzanie OZE pre bytové domy.
- ✓ Rozšíriť podporu obnovy bytových domov prostredníctvom úverov zo ŠFRB aj na opatrenia spojené s komplexnou obnovou BD (teda adaptačné opatrenia či opatrenia na zabezpečenie kvality vnútorného prostredia).
- ✓ Zaviesť motivačný prvok do podpory obnovy bytových domov pri dosahovaní nadštandardných riešení.

6 Princíp vzorovej úlohy pri obnove a výstavbe verejných budov

VÝZVA

Verejné budovy by mali ísť príkladom, či už ide o novostavby alebo obnovu existujúcich budov. Voľba kvalitných a nadštandardných riešení by mala byť pri verejných budovách samozrejmosťou. Z pohľadu kvality a tempa obnovy však segment verejných budov výrazne zaostáva za súkromnými budovami. Obnova sa obmedzuje na základné, často len čiastkové opatrenia, absentuje kvalitné architektonické riešenie, opatrenia na kvalitu vnútorného prostredia, adaptačné opatrenia na zmenu klímy či ambícia dosiahnutia vyššieho energetického štandardu. Narozdiel od susedných krajín zároveň nie je štandardom výstavba nových verejných budov s požiadavkou dosiahnutia určitej úrovne certifikátov udržateľnosti (ako je BREEAM alebo LEED). Častým problémom je chaos a nedostatok základných informácií o verejných budovách. Efektívne plánovanie investícií je vďaka absencii alebo dostupnosti dát o spotrebe energií v reálnom čase vo verejných budovách takmer nemožné.

RIEŠENIE

- ✓ Zaviesť povinnosť vykonávať energetický manažment vo verejných budovách.
- ✓ Podporovať výstavbu nových verejných budov s certifikátmi udržateľnosti.
- ✓ Podporovať poprípadne podmieňovať používanie súťaží návrhov (architektonických súťaží).
- ✓ Pri obnove verejných budov podporovať využívanie systémov hodnotenia udržateľnosti akým je napríklad Prezidentská zelená pečať.

- ✓ Vytvoriť a efektívne používať databázu o verejných budovách.
- ✓ Zabezpečiť meranie energií a dostupnosť dát o spotrebe energií vo verejných budovách.
- ✓ Podporiť zavedenie efektívneho manažmentu a správy budov ÚOŠS.

7 Podpora využívania súkromného kapitálu pri obnove verejných budov

VÝZVA

Na dosiahnutie potrebného tempa obnovy verejných budov nebudú verejné prostriedky stačiť. Z tohto dôvodu je načas vyvinúť maximálne úsilie na zapojenie súkromného kapitálu, pomocou ktorého je možné pokryť významnú časť investícií do obnovy verejných budov. V prípade zavedenia vhodného modelu spolufinancovania pomocou súkromných zdrojov v podobe garantovanej energetickej služby (GES) by bolo možné z rovnako veľkého rozpočtu obnoviť až o 60 % viac budov a vygenerované investície by boli o 60 % vyššie.

RIEŠENIE

- ✓ Zastropovať intenzitu financovania obnovy verejných budov z verejných zdrojov na 60 %.
- ✓ Novelizáciou zákona o energetickej efektívnosti umožniť realizáciu GES aj mimo metodiky Eurostatu.
- ✓ Nastaviť model na financovanie obnovy verejných budov z EŠIF tak, aby bolo možné kombinovať grant a GES podľa vzoru ČR.
- ✓ Začať s prípravou novej legislatívy vyplývajúcej z revízie Smernice EÚ o energetickej efektívnosti, ktorá stanoví povinnosť posudzovať a realizovať GES pri obnove budov.

8 Efektívne a kvalitné fungovanie energetickej certifikácie budov

VÝZVA

Aj v prípade budov platí, že na Slovensku máme relatívne kvalitné predpisy, avšak kríva ich uplatnenie v praxi. Platí to aj pri vykonávaní energetickej certifikácie budov, ktorá je pritom základným kontrolným mechanizmom naplnenia jednej zo základných požiadaviek na budovy – energetickej hospodárnosti. Kolaudačné rozhodnutie získa na Slovensku aj budova, ktorá nespĺňa požiadavky energetickej hospodárnosti, v rozpore so zákonom sa energetický certifikát nevystavuje a nezverejňuje pri všetkých povinných udalostiach (predaj a prenájom budovy), absentuje dostatočná kontrola kvality vyhotovenia energetických certifikátov a neexistuje štandardizovaný nástroj výpočtu energetickej hospodárnosti budov.

RIEŠENIE

- ✓ Upraviť stavebné konanie tak, aby stavebné povolenie a kolaudačné rozhodnutie mohli získať iba stavby, ktoré spĺňajú minimálne požiadavky na energetickú hospodárnosť budov.
- ✓ Vyčleniť rozpočtové prostriedky MD SR na vytvorenie potrebnej kapacity na výkon zákonnej povinnosti kontroly energetických certifikátov v požadovanom rozsahu.
- ✓ Zaviest' jednotnú metodiku kontroly a kontrolu v rôznych stupňoch plne automatizovať.
- ✓ Zvážiť zavedenie požiadaviek na akreditáciu výpočtových nástrojov poprípade zaviest' jednotný systém výpočtu energetickej hospodárnosti budovy pre účely energetickeho certifikátu.

- ✓ Začať s prípravou novej legislatívy vyplývajúcej z revízie Smernice EÚ o energetickej hospodárnosti budov, ktorá zavádza harmonizáciu energetických tried a zefektívnenie energetickej certifikácie naprieč EÚ.

9 Podpora predprojektovej prípravy a technickej asistencie

VÝZVA

Jednou z najčastejších bariér pre dosahovanie úspor energií a emisií v sektore budov je nedostatok odbornej a administratívnej kapacity na strane vlastníkov pri príprave projektov. Na Slovensku absentuje priama podpora predprojektovej prípravy, poradenských a konzultačných služieb, do ktorej by mohol byť zapojený taktiež súkromný sektor odborníkov a ktorá by kompenzovala prirodzený nedostatok kapacít na strane vlastníkov budov.

RIEŠENIE

- ✓ Po vzore českého programu EFEKT zriadiť priamu podporu pre kvalitnú predprojektovú prípravu, energetické poradenstvo a zvyšovanie osvedy v oblasti dosahovania úspory energie, kvalitnej obnovy či výstavby budov. Cieľom takejto neinvestičnej podpory je iniciovať investície do následnej realizácie opatrení na zvýšenie energetickej efektívnosti a zároveň motivovať príjemcov k využívaniu investičných národných a európskych dotačných programov (zvýšenie absorpčnej kapacity).

10 Podpora budovania kvalifikovanej pracovnej sily

VÝZVA

V súčasnosti vykazuje nielen slovenský trh narastajúci nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily v oblasti profesií naviazaných na obnovu a výstavbu budov ako je inštalácia okien, zatepl'ovanie budov či inštalácia tepelných čerpadiel. Na to, aby bolo možné splniť ciele v oblasti obnovy budov a dekarbonizácie je nutné počítat' s výrazným navýšením kapacít v tejto oblasti.

RIEŠENIE

- ✓ Podporiť budovanie kapacít kvalifikovanej pracovnej sily prostredníctvom zvýšenia počtu tried pre stredné odborné školy.
- ✓ Podporiť duálne vzdelávanie a využívanie rekvalifikačných programov.
- ✓ Podporiť dlhodobé celoživotné vzdelávanie a zvyšovanie odbornosti existujúcej pracovnej sily v tomto odvetví.
- ✓ Zjednodušiť všeobecné možnosti uplatnenia zahraničných pracovníkov v nedostatkových profesiách.

O Budovách pre Budúcnosť

Budovy pre budúcnosť sú najväčšie profesionálne záujmové združenie pre sektor budov na Slovensku. Prostredníctvom svojich 9 členských organizácií reprezentujeme takmer 900 subjektov aktívnych v oblasti kvalitnej výstavby, obnovy a prevádzky budov.

Od vzniku združenia v roku 2013 je naším hlavným poslaním aktívne sa podieľať na tvorbe verejných politík, ktoré ovplyvňujú výstavbu a obnovu budov, s dôrazom na energetickú hospodárnosť, zdravé vnútorné prostredie a udržateľnosť.

Zakladajúci členovia

Členovia

Pridružení členovia

10 KROKOV K MODERNÝM BUDOVÁM

BUDOVY
PRE BUDÚCNOSŤ

www.bpb.sk

Máj 2023